

ENVIRONMENTÁLNÍ ČI EKOLOGICKÁ EKONOMIE A EKONOMIE ZDROJŮ: TERMINOLOGICKÁ ROZVOLNĚNOST V ČESKÉM VÝZKUMU

Lenka Slavíková

Abstract

The paper deals with terminological issues within economics of the environment as used in Czech socio-economic research. In particular, it criticises the misuse of the term “environmental economics” in the context of Simon and Lomborg’s criticism of the Club of Rome reports. In reaction to recent research papers [such as Louzek, 2013], it argues that the neoclassical anchor of environmental economics needs to be reflected when discussing various applications of economics to environmental problems.

Keywords: terminology, environmental economics, free-market environmentalism

JEL classification: Q50, Q23, B22

Úvod

Teoretické ukotvení a analytický aparát ekonomie životního prostředí se začaly v českém (resp. česko-slovenském) prostoru plně rozvíjet až po roce 1989, tj. přibližně s třicetiletým zpožděním oproti mezinárodnímu vědeckému prostředí. Značný zájem o výzkum s cílem zajistit lepší úroveň ochrany životního prostředí byl podpořen překotnou tvorbou environmentální legislativy v 90. letech 20. století. Tento vývoj reagoval na vysokou míru znečištění životního prostředí (zejména ovzduší) a absenci škály účinných nástrojů regulace aplikované v zahraničí.¹ Předvstupní období a následný vstup České republiky do Evropské unie dále akcelerovaly změny politiky ochrany životního prostředí podle západoevropských standardů a hodnot. Kromě tlaku na vysokou úroveň ochrany biodiverzity či důsledné sledování emisí nebezpečných látek apod. se začala akcentovat participace veřejnosti na rozhodování v ochraně životního prostředí, poměřování nákladů a užitků různých variant hospodářskopolitických opatření, včetně tzv. hodnocení přiměřenosti regulace [Vítek, 2012].

V souvislosti s rychlým rozvojem ekonomické a institucionální analýzy environmentálních problémů a přejímáním zahraničního know-how vyvstala silná potřeba terminologického ukotvení různých teoretických konceptů v českém prostředí. Jednalo se zejména o jasné odlišení názvem příbuzných (avšak metodologicky protikladných) vědeckých paradigmat environmentální ekonomie (*environmental economics*) a ekologické ekonomie (*ecological economics*), resp. o vymezení aktivistických hnutí označovaných jako environmentalismus (*environmentalism*) apod. [Jílková, Slavíková, 2009; Kotíková, 2006]. Ačkoli většina česky publikujících autorů toto základní vymezení respektuje – tj. označuje

1 Více viz [Klarer, Moldan, 1997].

českými ekvivalenty stejný myšlenkový obsah jako mezinárodní vědecká komunita –, objevují se čas od času pokusy o terminologické inovace (např. výrazy *environmentalistika*, *environmentologie* nebo *environmentální ekonomika*²).

Tento článek reaguje na nedávný příspěvek Marka Loužka v *Politické ekonomii* [Loužek, 2013], jenž se zabýval globálními problémy z pohledu environmentální ekonomie. Diskutujeme některé terminologické aspekty publikovaného příspěvku, zejména z našeho pohledu nešťastné užití výrazu „environmentální ekonomie“, který v daném kontextu považujeme za matoucí. K diskutovanému paradigmatu „environmentální ekonomie vycházející z Juliana Simona“ [Loužek, 2013, s. 396] nabízíme vhodnější ekvivalenty odpovídající mezinárodní evoluci ekonomického myšlení v této oblasti. Cílem článku je zasadit tuto diskusi do širšího kontextu používání názvosloví v českém environmentálním výzkumu – konkrétně zmapovat historii pronikání myšlenek různých ekonomicko-teoretických myšlenkových proudů do publikací českých vědců věnujících se socioekonomickým otázkám ochrany životního prostředí. Za tímto účelem byla provedena rešerše článků v impaktovaných českých periodikách za období uplynulých více než dvaceti let (1993–2013).

Jsme si vědomi toho, že terminologické diskuse nejsou atraktivní ani příliš objevené, z hlediska základního ukotvení myšlenkových paradigmat jsou však zásadní (a to zejména v případě, kdy se toto ukotvení odehrává mimo hranice naší země). Stejně jako by měl být každý vědec schopen obsahově odlišit ekonomii (*economics*) od ekonomiky (*economy*), tak by měl i každý ekonom, jenž se vyjadřuje k problematice životního prostředí, respektovat základní pojmové vymezení používané v rámci ekonomie životního prostředí.

1. Zmapování názvosloví myšlenkových směrů v minulosti

Připouštíme, že názvosloví v námi sledované oblasti aplikované ekonomie není triviální, a to především z důvodu značné heterogenosti myšlenek různých ekonomicko-teoretických směrů a kvůli jejich vzájemnému prolínání.³ Celá oblast se navíc dynamicky vyvíjí v čase. Poslední desetiletí tak přinesla nové či modifikované názvy původních paradigmat jako např. koncept udržitelného nerůstu (*sustainable degrowth*), který v českém prostředí rozvíjí Fraňková a Johanisová [2013], nebo *new institutionalism* [Paavola, 2006; Young, 2002] či *green economy* [Victor, Jackson, 2012], u nichž se české ekvivalenty dosud výrazně neuplatňují a jejichž obsahovému vymezení česká vědecká obec víceméně nevěnuje pozornost.

1.1 Metoda a práce s daty

S cílem zmapovat tvorbu české terminologie klíčových myšlenkových směrů v oblasti ekonomie životního prostředí byla provedena rešerše článků v impaktovaných českých periodikách za období uplynulých jedenadvaceti let (1993–2013). Rešerše se zaměřila na tři klíčové socioekonomické časopisy, které měly ke konci sledovaného období

2 Jde přitom z hlediska obsahu buď o nešťastné překlady z angličtiny, nebo o snahu jinak (atraktivněji) pojmenovat myšlenky obsahově spadající do oblasti tvorby environmentální politiky nebo environmentální sociologie či etiky.

3 Komplexní pojednání viz [Slavíková a kol., 2012].

(tj. rok 2013) kladný impakt faktor. Jednalo se o časopisy publikující v českém jazyce. V ČR více socioekonomických periodik s touto charakteristikou neexistuje.⁴ Nevychází rovněž žádné periodikum specializované přímo na ekonomické otázky ochrany životního prostředí. Lze tedy předpokládat, že klíčový výzkum v této oblasti bude rešerší zachycen (možné nedostatky tohoto postupu diskutujeme dále).

V rámci analýzy jsme se soustředili na identifikaci všech článků, jejichž ústředním tématem byla problematika ochrany životního prostředí a jejich následné roztřídění podle témat a teoretické relevance. Především jsme se zaměřili na základní terminologické vymezení myšlenkových proudů v ekonomii životního prostředí tak, jak bylo v čase českými vědci přejímáno a obsahově naplňováno. Výsledky této rešerše dáváme následně do souvislosti s terminologií použitou ve zmiňovaném článku Marka Loužka [2013].

Jsmo si vědomi skutečnosti, že v rámci rešerše nebyly pokryty jiné typy publikačních počínů – jako např. články v neimpaktovaných časopisech, knihy, sborníky, projektové zprávy apod. Tyto skupiny by však bylo obtížné vyčerpávajícím způsobem zmapovat, rovněž přístup k samotným textům je ve srovnání s analyzovaným vzorkem horší (resp. v řadě případů neexistuje).

1.2 Výsledky rešerše

V rámci rešerše bylo ve sledovaném období ve všech třech impaktovaných časopisech identifikováno 53 článků zaměřených na problematiku ochrany životního prostředí. Z tohoto celkového počtu bylo vyloučeno 16 článků napsaných v jiném než českém jazyce (důvodem pro tento postup je zájem o tvorbu české terminologie). Zbývajících 37 článků jsme dále analyzovali na základě různých kritérií.

Pokud jde o teoreticko-metodologickou relevanci, víc jak polovina příspěvků (54 %) popisuje již implementovanou environmentální politiku bez konkrétního metodologického ukotvení. Jedná se zejména o články publikované v 90. letech 20. století, které bylo charakterizováno dynamickou tvorbou legislativy, zaváděním nových nástrojů regulace a problematikou veřejných výdajů na odstraňování škod na životním prostředí [Hájek, 1993; Zeman, 1995; Tošovská, 1998]. I v pozdějších letech se řada autorů věnuje spíše aktuálním aplikačně-politickým otázkám ochrany životního prostředí s důrazem na jejich legislativní ukotvení a praktické fungování rozhodovacích mechanismů [Kubík, 2001; Hladík, 2003; Zimmermannová, Menšík, 2013]. V ostatních příspěvcích, v nichž lze vystopovat teoreticko-ekonomické prvky, je dominantní rozvíjenou teorií neoklasická environmentální ekonomie (19 % článků).

V této souvislosti je s ohledem na cíl článku účelné zmapovat samotné využívání pojmů environmentální ekonomie, resp. ekologická ekonomie apod. a jejich náplň tak, jak se v českém prostoru utvářela. Prvními autory, kteří se explicitně odvolávají na neoklasické paradigma environmentální ekonomie, jsou Šauer a kol. [1998] a Švejdarová, Mišovič [2001]. Oba příspěvky se zaměřují na aplikaci metod mimotržního oceňování přírodních zdrojů. Oproti tomu Szomolányiová [2002] a Hájek [2003] rozvíjí s odvoláním

4 Jednalo se o tyto impaktované časopisy: Politická ekonomie, Finance a úvěr a E+M Ekonomika a Management. V ČR vychází rovněž impaktované periodikum Prague Economic Papers, články v něm jsou však publikovány pouze v anglickém jazyce, což není pro hodnocení tvorby české terminologie směrodatné.

na environmentální ekonomii problematiku ekonomických nástrojů regulace v kontextu veřejných financí. Brůhová-Foltýnová [2009] modeluje ekonomicko-environmentální dopady politiky včetně jejich vlivu na společenský blahobyt (při zohlednění problematiky externalit).

Je důležité zdůraznit, že jak oceňování, tak diskuse dopadů ekonomických nástrojů a tvorba mikroekonomických modelů jsou klíčová témata tradiční environmentální ekonomie v její neoklasické tradici. Lze tedy uzavřít, že všichni česky publikující autoři v minulosti využívali označení „environmentální ekonomie“ v souladu s mezinárodním vědeckým kontextem. Na druhé straně se v rámci rešerše nepodařilo najít příspěvek hlásící se explicitně k odkazu ekologické ekonomie nebo celkově méně frekventované ekonomii zdrojů.

Rozdělení článků dle témat přináší Tabulka 1.

Tabulka 1 | Rozdělení článků dle témat

Tematické vymezení článku	Počet	%
Ekonomické nástroje environmentální regulace	9	24
Náklady a výdaje na ochranu životního prostředí (veřejné finance)	7	19
Diskuse, komparace myšlenkových směrů v rámci ekonomie životního prostředí	6	16
Ekonomické oceňování environmentálních statků	3	8
Environmentální politika obecně	3	8
Environmentální služby a management (podnikohospodářský pohled)	3	8
Ostatní	6	16
CELKEM	37	100

Zdroj: vlastní

Samostatnou kategorií tvoří v rámci rešerše komparační příspěvky. Základní orientaci v terminologii a obsahu různých ekonomicko-teoretických přístupů, relevantních pro oblast ochrany životního prostředí, prezentují Kotíková [2006], Slavík [2007] a Jílková, Slavíková [2009]. Autoři porovnávají východiska environmentální a ekologické ekonomie a dalších minoritních přístupů a soustředí se na zmapování jejich vzájemných interakcí. Jílková, Slavíková [2009] používají označení „neoklasická environmentální ekonomie“ s cílem podpořit vazbu tohoto směru na konkrétní aplikovanou ekonomickou teorii. Snaha o modifikaci anglického názvu v českém prostředí si klade za cíl sdělit, že ne všechna ekonomická pojednání o životním prostředí souvisí s environmentální ekonomikou jako takovou. Není samozřejmě nutné toto označení používat, je však nešťastné pod pojem environmentální ekonomie zahrnovat institucionálně orientovaný výzkum, jehož těžištěm je např. obhajoba liberálních principů fungování ekonomiky. Jedná se o obdobný prohřešek, jako kdybychom volně směšovali myšlenky tradičních amerických institucionalistů a nové institucionální ekonomie s poukazem na to, že obě školy vlastně zkoumají totéž.

2. Ekologická či environmentální, ekonomie či politika? Kritická polemika

Loužek [2013, s. 395–6] ve svém příspěvku porovnává „konvenční“ pohled na vyčerpatelnost přírodních zdrojů s přístupem „environmentální ekonomie vycházející z Juliana Simona“. Za konvenční jsou v článku označována tvrzení inspirovaná publikacemi Římského klubu [Meadows a kol., 1972; 1995], a sice že znečištění, resp. degradace různých složek životního prostředí v důsledku lidské činnosti „překročilo míru, která je fyzicky udržitelná. Bez významného omezení toků materiálů a energie nastane v nadcházejících desetiletích nekontrolovatelný úpadek produkce potravin, využívání energie a průmyslové produkce na člověka“ [Loužek, 2013, s. 393–4]. Zatímco konvenční přístup volá po silných (státem prosazovaných) regulacích spotřeby zdrojů ve jménu udržitelnosti a odvrácení kolapsu, environmentální ekonomie dle Loužka [2013] hájí svobodnou společnost, ve které dočasná vyšší vzácnost zdrojů vede k rozvoji technologického pokroku a dlouhodobě k celkovému zlepšení situace.

V dalším textu si dovoluji nesouhlasit s výše prezentovaným označením dvou protichůdných táborů a s odkazem na reálný obsah environmentální a ekologické ekonomie a ekonomie zdrojů navrhnout vhodnější terminologii. S ohledem na provedenou rešerši zdůrazňujeme, že se nejedná o kritiku jednoho z možných výkladů (či překladů) sledovaných pojmů, ale o určité vybočení z dosavadní, všeobecně využívané české terminologie obecně.

2.1 Environmentální ekonomie jako součást konvenčního pohledu?

Nelze pochybovat o tom, že myšlenky Římského klubu týkající se vyčerpatelnosti měly v 80. letech 20. století značný vliv na politiku ochrany životního prostředí a více než čtyřicet let poté, co byly poprvé prezentovány, jim je stále věnována určitá pozornost.⁵ Ve vědecké komunitě však vyvolaly různorodou odezvu. Přední makroekonomové reagovali na závěry i metody studie kriticky a upřeli svou pozornost k tvorbě alternativních modelů, v jejichž rámci byly optimalizovány dopady spotřeby a ekonomického růstu na přírodní zdroje [Nordhaus, 1973; Solow, 1974 aj.]. Představitelé ekologické ekonomie (*ecological economics*) se do značné míry ztotožnili se závěry studie, neboť problematičnost kontinuálního ekonomického růstu a růstu populace korespondovala s jejich konceptuálními základy v podobě zákonů termodynamiky, silné udržitelnosti a podporovala jimi prosazovaná hospodářsko-politická doporučení [Common, Stagl, 2005].

Na poli environmentální ekonomie (*environmental economics*) lze identifikovat různou míru vlivu myšlenek Římského klubu u jednotlivých autorů, resp. s různým časovým odstupem. Neoklasickou ekonomikou ovlivněný směr má silnou tendenci obhajovat příznivý dopad ekonomického růstu na kvalitu životního prostředí (koncept environmentální Kuznetsovy křivky). Rovněž spotřeba vyčerpatelných zdrojů není zásadní problém, je-li kompenzována dostatečnou tvorbou lidského kapitálu (koncept slabé udržitelnosti) [Hanley a kol., 2007]. Na druhou stranu nelze debatu o zdrojích uzavřít odvoláním se na samoregulační schopnosti trhu, jenž reaguje na změny relativní vzácnosti indikované tržními cenami. Tržní ceny pro řadu environmentálních statků neexistují (jde o veřejné statky

5 Viz aktuálně vydané studie [Meadows a kol., 2004] nebo [Bardi, 2013].

poskytované státem), jsou zkresleny regulacemi (např. dotacemi, povoleními, zákazy) nebo nezahrnují externalitu. Z těchto důvodů nemusí ceny vysílat správnou informaci o vzácnosti zdrojů a jejich změnách.⁶ Legitimní jsou tedy otázky optimálního čerpání zdrojů s ohledem na náklady a užitky (včetně těch společenských) a jejich spravedlivá mezigenerační alokace. Působí-li tržní mechanismus v tomto ohledu distorzně, je nezbytné jej napravovat vládními regulacemi.

Lze tedy konstatovat, že environmentální ekonomové reflektují ve svých pracích klíčový vzkaz vyslaný Římským klubem a jeho vliv na diskusi o udržitelnosti.⁷ Stav životního prostředí a dostupnost zdrojů jsou významné problémy a mají být předmětem politik vlád a nadnárodních entit. Neztotožňují se však s navrhovanými opatřeními v podobě cíleného omezování populačního a ekonomického růstu a radikální konzervace klíčových zdrojů. Místo toho se pouštějí do modelování environmentálních dopadů různých prorůstových strategií [Eriksson, Zehaie, 2005; Ayres, 1998] nebo verifikací existujících empirických konceptů (např. environmentální Kuznetsovy křivky) [Carson, 2010; Galeotti a kol., 2009]. Těžiště analýz spočívá v nalezení optimální úrovně čerpání zdrojů v čase s ohledem na minimalizaci ekologické zátěže ekonomiky a vhodně zvolenou společenskou diskontní míru [Tietenberg, Lewis, 2008]. Reálný obsah environmentální ekonomie je tedy v ostrém kontrastu s tvrzením, že „čistý vzduch, čistá voda a zdravější životní prostředí budou obecně stále méně ‘vzácné’ nebo budou snáze dosažitelné, jako je tomu u surovin, potravin, energie a jiných zdrojů“ [Loužek, 2013, s. 401]. Uvedená citace mnohem lépe koresponduje s pracemi představitelů tržního environmentalismu (*free-market environmentalism*) jako jsou Anderson a Leal [2001] nebo Stroup se Shawem [1989], na něž Loužek o několik stránek dále také odkazuje. Tržní přístupy k ochraně životního prostředí však nelze s environmentální ekonomikou v žádném případě zaměňovat (a to s ohledem na zcela odlišnou metodologii a výsledná doporučení pro management zdrojů).

Z uvedeného vyplývá, že tzv. konvenční pohled na vyčerpatelnost zdrojů [Loužek, 2013] se na poli vědy nejvíce blíží přístupu tradiční ekologické ekonomie, která se ztotožňuje s postupy i závěry studií Římského klubu.⁸ Tento směr však nepředstavuje v rámci ekonomie životního prostředí hlavní proud. Ona „konvenčnost“ je tedy pravděpodobně důsledkem značného rozšíření myšlenek Římského klubu mezi politickou reprezentací a aktivistickou veřejností. Jako protipól konvenčnímu pohledu však nelze podle našeho názoru postavit environmentální ekonomii, ale mnohem spíše tržní environmentalismus, jehož představitelé se na díla J. Simona sami odvolávají. Domníváme se, že tzv. „environmentální ekonomie vycházející z Juliana Simona“ je v mezinárodní dimenzi prázdný pojem a že je tedy matoucí jej v českém kontextu jakkoliv naplňovat. Environmentální ekonomové majoritně ignorují práce jak Bjorna Lomborga či Juliana Simona, tak představitelů tržního environmentalismu [Jílková, Slavíková, 2009]. Jejich spojení s myšlenkami liberálně orientovaných autorů proto není na místě.

6 Hlubší diskuse viz [Neumayer, 2000].

7 Citace Meadowsových prací lze běžně nalézt v publikacích jako [Callan, Thomas, 2007] nebo [Siebert, 2008].

8 Myšlenky propagované Římským klubem jsou velkou inspirací rovněž pro řadu aktivistických environmentalistických hnutí jako jsou Friends of the Earth, Greenpeace, Earth First!, aj. Ty se však nacházejí mimo klasifikaci ekonomicko-teoretických myšlenkových směrů.

V této souvislosti je také vhodné zdůraznit, že velkou konkurencí myšlenkám propagovaným Římským klubem (z hlediska společenského dopadu) jsou aktuálně výstupy rozsáhlého celosvětového výzkumu s názvem Hodnocení ekosystémů na počátku století (Millennium Assessment Reports, 2014). Jeho jednotlivé zprávy dokládají, že hlavním globálním environmentálním problémem není ani tak vyčerpání zdrojů jako spíše skutečnost, že na některých místech planety bude schopnost ekosystémů poskytovat služby omezena do té míry, že se stanou pro lidi neobyvatelnými (a to i v okamžiku, kdy v nich zdroje nebudou zcela vyčerpány).⁹ Zohlednění aktuálního vývoje jde však nad rámec terminologické polemiky, jež je předmětem tohoto článku.

2.2 Ekonomie přírodních zdrojů

Z hlediska terminologického vymezení je rovněž zajímavá vazba mezi environmentální ekonomikou (*environmental economics*) a ekonomikou přírodních zdrojů (*natural resource economics*), byť zde při záměně pojmů nevznikají tak silné kontroverze. Callan a Thomas [2007, s. 4] vymezují ekonomii přírodních zdrojů jako vědecké odvětví zkoumající „toky přírodních zdrojů směrem do ekonomického systému“, zatímco environmentální ekonomie se primárně zabývá „toky zbytkových látek – odpadů – z ekonomického systému zpět do přírody“. Environmentální ekonomie se tedy odlišuje tím, že se primárně zabývá výslednou kvalitou ovzduší, vody a půdy, jež znečištění absorbují. Kromě toho je tématem i ochrana přírodních hodnot a biodiverzity [Conrad, 1999]. V tomto kontextu je terminologicky čistší přiřazovat analýzy, jež se zabývají pouze vyčerpatelností surovin (jakožto vstupů do ekonomických procesů) k ekonomii přírodních zdrojů, resp. ekonomii zdrojů.

V obecné rovině však řada autorů považuje ekonomii přírodních zdrojů za nedílnou součást environmentální ekonomie nebo se ve svých publikacích zabývá oběma toky – získáváním zdrojů i následným znečištěním životního prostředí – současně [Tietenberg, Lewis, 2008]. Analytický aparát a zejména základní metodologické předpoklady, ze kterých autoři vycházejí, je stejný a koresponduje s neoklasickým základem.

V souvislosti s výše popsanou fragmentací a tendencemi volně používat jasně ukotvenou zahraniční terminologii ve značně přeneseném kontextu navrhuji Slavíková a kol. [2012] více využívat zastřešující termín „ekonomie životního prostředí“ (*economics of the environment* nebo *economics of the environmental protection*). Dle autorů je pojem v zahraničí „volně používán představiteli různých myšlenkových paradigmat a není definičně nijak ukotven“. Lze jím tedy označit obecnou „aplikaci ekonomicko-teoretického poznání na oblast ochrany životního prostředí. Tato odnož ekonomie sleduje jednání lidí související s ochranou různých složek životního prostředí včetně zdraví. Zabývá se řešením konfliktů při různé míře využívání vzácných přírodních zdrojů a vysvětluje příčiny a důsledky jednání v rámci různých typů institucionálního uspořádání“ [Slavíková a kol., 2012, s. 18].

Navržený pojem ekonomie životního prostředí se zatím v českém prostředí příliš neužívá. To může být dáno „dosavadní absencí potřeby nalézt souhrnný název pro různé myšlenkové směry vycházející z ekonomie a zabývající se interakcí člověka s jeho životním prostředím“ [Slavíková a kol., 2012, s. 18]. Příspěvek Marka Loužka [2013] však dokazuje, že zastřešující pojem může mít své opodstatnění zejména v situacích, kdy je

9 Za tuto poznámku velmi děkuji anonymnímu recenzentovi článku.

využití názvu konkrétního myšlenkového směru (např. environmentální ekonomie) zavádějící. V kontextu diskutované terminologie článku by výraz „ekonomie životního prostředí vycházející z Juliana Simona“ představoval jednu z vhodnějších alternativ.

Závěr

Článek se věnuje terminologické diskusi v českém environmentálním výzkumu – zejména se zabývá zmapováním názvosloví klíčových myšlenkových směrů v ekonomii životního prostředí v minulosti. Za tímto účelem byla provedena rešerše článků v impaktovaných periodikách za období 1993–2013. Ukázalo se, že používání názvů je konzistentní a obsahově odpovídá zahraničním ekvivalentům.

V návaznosti na provedenou rešerši článek kriticky diskutuje terminologii použitou v nedávno publikované stati Marka Loužka [2013]. Zejména vysvětluje, proč nelze pojem environmentální ekonomie ani v českém kontextu používat volně k označení jakýchkoli aplikací ekonomického aparátu na oblast ochrany životního prostředí. Environmentální ekonomie je s ohledem na zahraniční kontext (ve kterém vznikla) označením pro neoklasické paradigma, jež je svázáno striktními modelovými předpoklady konkrétního ekonomicko-teoretického směru. Tzv. environmentální ekonomie vycházející z J. Simona je tedy matoucím označením myšlenek, jež lze ve své podstatě ztotožnit s tržním environmentalismem nebo také tržními přístupy k ochraně životního prostředí [Slavíková a kol., 2012]. Jako zastřešující, bez jasného myšlenkového ukotvení lze dále používat (a rovněž dle libosti obsahově naplňovat) výraz ekonomie životního prostředí, který však není synonymem pro environmentální ekonomii, jakkoliv se to v českém prostředí může zdát bizarní.

Obhajobu terminologické čistoty jednoho z aplikovaných odvětví ekonomie považujeme za významnou pro její plynulou evoluci v českém prostředí, jež je stále do značné míry determinována přejímáním mezinárodních vědeckých trendů (a tedy i překlady původních pojmů do češtiny). Činíme tak navzdory tomu, že terminologické diskuse se často nacházejí na okraji vědecké pozornosti a že pohledem zvenčí se představená argumentace může zdát „zbytečně“ svazující.

Literatura

- ANDERSON, T. L.; LEAL, D. R., 2001. *Free Market Environmentalism* (revidované vydání). New York: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0312235031.
- AYRES, R. U., 1998. Towards a Disequilibrium Theory of Endogenous Economic Growth. *Environmental and Resource Economics*. Issue 3–4, s. 289–300. ISSN 0924-6460.
- BARDI, U., 2013. *Der geplünderte Planet*. Mnichov: Oekom Verlag. ISBN 3865814107.
- BRŮHOVÁ-FOLTÝNOVÁ, H., 2009. Aplikace mikrosimulačních modelů v osobní dopravě: zkušenosti z ČR a zahraničí. *Politická ekonomie*, č. 2, s. 194–212. ISSN 0032-3233.
- CALLAN, S. J.; THOMAS, J. M., 2007. *Environmental Economics and Management: Theory, Policy and Applications*. Mason: Thomson South-Western. ISBN 10: 1439080631.
- CARSON, R. T., 2010. The Environmental Kuznets Curve: Seeking Empirical Regularity and Theoretical Structure. *Review of Environmental Economics and Policy*. Issue 1, s. 3–23. ISSN 1750-6824.

- COMMON, M.; STAGL, S., 2005. *Ecological Economics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 13: 9780521816458.
- CONRAD, J. M., 1999. *Resource Economics*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-64012-1.
- ERIKSSON, C.; ZEHAIE, F., 2005. Population Density, Pollution and Growth. *Environmental and Resource Economics*. Issue 4, s. 465–484. ISSN 0924-6460.
- FRÁNKOVÁ, E.; JOHANISOVÁ, N., 2013. Udržitelný nerůst. Nový zastřešující koncept v environmentální argumentaci? *Sociální studia*, č. 1, s. 13–34. ISSN 1214-813X.
- GALEOTTI, M.; MANERA, M.; LANZA, A., 2009. On the Robustness of Robustness Checks of the Environmental Kuznets Curve Hypothesis. *Environmental and Resource Economics*. Issue 4, s. 551–574. ISSN 0924-6460.
- HÁJEK, M., 1993. Výdaje na ochranu životního prostředí. *Finance a úvěr*, č. 10, s. 468–473. ISSN 0015-1920.
- HÁJEK, M., 2003. Struktura výdajů z veřejných rozpočtů na ochranu životního prostředí. *Finance a úvěr*, č. 1–2, s. 60–74. ISSN 0015-1920.
- HANLEY, N.; SHOGREN, J. F.; WHITE, B., 2007. *Environmental Economics in Theory and Practice*. New York: Palgrave Macmillan. ISBN 13: 978-0-333-97137-6.
- HLADÍK, R., 2003. Fikce a realita skleníkového efektu aneb větrná energie s otázkou. *Ekonomie a management*, č. 1, s. 12–16. ISSN 1212-3609.
- JÍLKOVÁ, J.; SLAVÍKOVÁ, L., 2009. Ekonomie životního prostředí na rozcestí. *Politická ekonomie*, č. 5, s. 660–676. ISSN 0032-3233.
- JOHANISOVÁ, N.; CRABTREE, T.; FRÁNKOVÁ, E., 2013. Social enterprises and non-market capitals: a path to degrowth? *Journal of Cleaner Production*. Issue 38, s. 7–16. ISSN 0959-6526.
- KLARER, J.; MOLDAN, B., 1997. *The Environmental Challenge for Central European Economies in Transition*. Chichester: John Wiley. ISBN 978-0-471-96609-8.
- KOTÍKOVÁ, E., 2006. Ochrana životního prostředí v ekonomické teorii. *Politická ekonomie*, č. 2, s. 261–273. ISSN 0032-3233.
- KUBÍK, J., 2001. Nové směry v oblasti hospodaření s odpady vzhledem k přibližování se normám EU. *Ekonomie a management*, č. 1, s. 19–21. ISSN 1212-3609.
- LOUŽEK, M., 2013. Globální problémy z pohledu environmentální ekonomie. *Politická ekonomie*, č. 3, s. 393–410. ISSN 0032-3233.
- MEADOWS, D. H.; MEADOWS, D. L.; RANDERS, J., 1972. *The limits to growth. A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind*. New York: New American Library. ISBN 10: 0876631650.
- MEADOWS, D. L.; RANDERS, J.; MEADOWS, D. H., 2004. *Limits to Growth: The 30-year up-date*. Chelsea Green Publishing. ISBN 1-931498-58-X.
- MILLENNIUM ASSESSMENT REPORTS, 2014. Millennium Ecosystem Assessment [online]. [cit. 7.1.2015]. Dostupné z: <http://www.millenniumassessment.org/en/Reports.html#>
- NEUMAYER, E., 2000. Scarce or Abundant? The Economics of Natural Resource Availability. *Journal of Economic Surveys*. Issue 3, s. 307–335. ISSN 1467-6419.
- NORDHAUS, W. D., 1973. World Dynamics: Measurement Without Data. *The Economic Journal*. Issue 83, s. 1156–1183. ISSN 1468-0297.
- PAAVOLA, J., 2006. Institutions and environmental governance: A reconceptualization. *Ecological Economics*. Issue 1, s. 93–103. ISSN 0921-8009.

- SIEBERT, H., 2008. *Economics of the Environment: Theory and Policy*. Berlin: Springer-Verlag. ISBN 13: 9783540737063.
- SLAVÍK, J., 2007. Neoklasická ekonomie a ochrana životního prostředí. *Politická ekonomie*, č. 4, s. 526–538. ISSN 0032-3233.
- SLAVÍKOVÁ, L.; VEJCHODSKÁ, E.; SLAVÍK, J.; LOUDA, J.; VOJÁČEK, O., 2012. *Ekonomie životního prostředí – teorie a politika*. Praha: Alfa Publishing. ISBN 978-80-87197-45-5.
- SOLLOW, R. M., 1974. Intergenerational Equity and Exhaustible Resources. *Review of Economic Studies*. Issue 41, s. 29–46. ISSN 1467-937X.
- STROUP, R.; SHAW, J. S., 1989. The Free Market and the Environment. *Public Interest*. Issue 97, s. 30–43.
- SZOMOLÁNYIOVÁ, J., 2002. Teoretická analýza přínosů environmentálních daní. *Finance a úvěr*, č. 6, s. 371–379. ISSN 0015-1920.
- ŠAUER, P.; DVORÁK, A.; MILDEOVÁ, S.; MOKRIŠOVÁ, J., 1998. Vyjádření užítu přírodního statku metodou podmíněného hodnocení: případ snížení rizika záplav. *Politická ekonomie*, č. 3, s. 412–426. ISSN 0032-3233.
- ŠVEJDAROVÁ, H.; MIŠOVIČ, J., 2001. Oceňování kvality životního prostředí – porovnání odhalených a stanovených preferencí. *Politická ekonomie*, č. 4, s. 559–567. ISSN 0032-3233.
- TIETENBERG, T.; LEWIS, L., 2008. *Environmental and Natural Resource Economics*. Addison Wesley. ISBN 10: 0321485718.
- TOŠOVSKÁ, E., 1998. Státní pomoc na ochranu životního prostředí versus pravidla Evropské unie o hospodářské soutěži. *Politická ekonomie*, č. 5, s. 675. ISSN 0032-3233.
- VIKTOR, P. A.; JACKSON, T., 2012. A Commentary on UNEP's Green Economy Scenarios. *Ecological Economics*. Vol. 77, s. 11–15. ISSN 0921-8009.
- VÍTEK, L., 2012. Regulatory Impact Assessment in the Czech Republic. *European Financial and Accounting Journal*. Issue 3–4, s. 63–78. ISSN 1802-2197.
- YOUNG, O. R., 2002. *The Institutional Dimensions of Environmental Change – Fit, Interplay and Scale*. Cambridge: The MIT Press. ISBN 0-262-74024-9.
- ZEMAN, J., 1995. Ke kvantifikaci ekologických škod v Československu. *Finance a úvěr*, č. 4, s. 208–220. ISSN 0015-1920.
- ZIMMERMANNNOVÁ, J.; MENŠÍK, M., 2013. Ex post analýza zavedení zdanění pevných paliv, zemního plynu a elektřiny. *Politická ekonomie*, č. 1, s. 46–66. ISSN 0032-3233.